

Poslednje želje.

(Po neki angleški prosto zložil Fr. Zakrajšek.)

V'jöl'ce spod grada
 Bi dragi! še rada;
 Prinesi mi v'jölce, poprej ko zaspím.
 Podvizaj do kraja,
 Jih trgaj sred gaja,
 Poprej ko izdihnem, po njih hrepením.

Ko trgaš za mene,
 Ne pusti nobene,
 Pri smrtni postelji naj spomlad cvetí.
 Ko srce upada,
 Prijazna livada
 Naj tebe in mene še enkrat zvedrí.

Pojd' tje, kjer mežava
 Svetlost pogledava
 Po listji šumečem na bistre valí;
 Tam liljice bele,
 Če niso zveneje,
 Potrgaj, da ž njimi se čelo shladí.

Tud' vrtič cveteči,
 Svetó romoneči
 Z mahovjem in listjem osamljen stojí.

Tam rožica bela
 Cvetí osamela,
 In belo nje cvetje na trav'co sneží,
 Kjer čel'ce molčijo,
 Se ne veselijo,
 Kjer žalostna lipa nad rožo šeptá;
 Ti trgaj rož dvoje,
 Tu tvoje in moje
 Sta večno ljubezen prisegla srcá.
 Še tičice po gaji,
 Ki slušale naji,
 Ne zabi obiskat' ne zabi nikar.
 Ko noč nastajala,
 Sva tje zahajala
 V žalobni samoti naj srečniši par.
 Oj nesi cvetlice,
 Jih stisnem na lice,
 Na lice goróče s tresavo rokó;
 Tak mило sanjala,
 Ko bom zapuščala
 Vse, kar na tem svetu za mano ne bo.

Pustinci.

(Studija Adalberta Stifterja poslovenjena.)

III. Pustinci.

(Konec.)

To je bila tedaj gotova, da je bil dober, da je bil krotek in zvest in mehok, in to so tudi videli, da je bil lep in krasen — po drugem pa niso prašali, kaj da je in kaj da bode.

On pa je šel in si dal daleč pred vasjo na pustini odmeriti kos zemlje in začel je staviti z mnogo delavci zidano hišo. Da bode hiša večja, kakoršno sam potrebuje, to so zapazili vsi; ali ko je bila na jesen dodelana in za stanovanje pripravljena in okinčena, vselil se je vendar le sam vanjo, in tako je prešla zima. Prišla je cvetna pomlad — in Feliks je sedel v svoji hiši na pustini in je kraljeval kakor nekdanj nad vsemi stvarmi pustinskimi in nad vsemi visokimi in mirnimi podobami, ki so obljudovala zdaj pustino.

Ali kaj pa je le bilo, kar se je po njem povrnilo roditeljem in sosedom?

Oni tega niso vedeli.

Jaz pa vem. Prejel je on dar, ki stavi človeka visoko, pri vsem tem pa le dela, da ga sobratje ne umejo — edini dar na tej zemlji, ki ga noben človek od sebe pehniti ne more. Na pustini mu je bil početek, na pustino ga je moral nazaj prinesiti. Pri komur se je nastanila boginja smehljajočega obraza in lepša nad vse posvetne stvari, temu ni družega mogoče nego služiti jej v ponižnosti.

Takrat je bil z doma šel, vedel ni, kaj bode iz njega — napojil se je obilnosti znanja in vednosti: bila je to najbližnja žeja, ali ta ni bila nasičena; šel je med ljudi, iskal jih je po narodih — imel je prijatelje — gnalo ga je še za daljim, upal je, želel je, delal je za neznan cilj; hrepenel je celo po svetnem blagu in po posestvu, ali po vsem, kar je pridobil — po vednostih, po delanji, po ljudeh, po lastinskem posestvu — bilo je le vedno, kakor da daleč od zad nekaj blišči, kakor nekak svetel pokoj, kakor nježna samotnost — — — ali mu je srce s seboj vzelo pustino, to nedolžno, to ljubo, to mladinsko pustino? ali pa je bilo srce samo taka ljuba, tiha, svetla pustina? — — Poiskal je puščave in samote po jutrovih deželah ne tuhtaje, ne žalovaje, ampak samotno mirno, vedro, in po pesniško mislé. — In tako ga je prineslo to nježno in mirno morje nazaj v samoto in

na pustino njegovega detinstva — — in ko je zdaj tako sedel na govorilnici kakor nekdanj, ko je solnčna plan pustinska pred njim migljala in se polnila z mrgolečimi podobami, kakor nekdanj in so ga nekatere izmed njih pogledovale z mirnimi očmi povestnice, druge pa z očesci zveličavne ljubezni, in zopet druge, široki plašč velikih del za sabo črez pustino vlačee — in ko so pripovedovale o duši in o sreči duše, o smrti in o tem, kaj bo po smrti in drugih stvareh, ki jih izreči ne more beseda — in ko je globoko v njem nastala taka pobožnost, da je dostikrat mislil, da vidi daleč tam na samoti stati samega boga, podoba mirno in srebernosivo: takrat se mu je razširilo srce tako naskončno široko, bil je zveličan, da more misliti, kar je mislil, in bilo mu je, da je dobro tako, kakor je.

Topoumna babica bila je prva, ki ga je spoznala.

„Obilno darov je razsejanih po tej zemlji“, tako je vskliknila nekega dne, „žitno klasje, solnčna svetloba in gorski vetrovi — tu so ljudje, ki prideljujejo blagoslov iz rastlinstva in ga razvažajo na vse zemske strani; so, ki ceste delajo, hiše stavijo, pa so drugi, ki razširjajo zlato, katero rase v srcih ljudem, besedo in misli, katerim daje Bog, da kal ženó v dušah. Postal je enak starim vidcem in prerokom, in če je tak, to sem popred vedela in jaz sem ga takega storila, ker sem vanj posejala zrnje knjige vseh knjig, kajti bil je vedno mehkejši kakor vosek in visocih misli, kakor junakov eden.“

Babica je bila pa tudi, s katero si je sam več opraviti dajal, nego vsi drugi; on je bil edini, ki jo je znal do zgovornosti pripraviti, in edini, ki je njeno govorjenje umel. Bral jej je večkrat iz neke knjige in stoletna učenka je pazno poslušala, in obraz se jej je tako žaril, kakor da bi umela, kar je bral.

Tako je prešla pomlad, tako so prišle spet binkošti: — ali kako so bile te binkošti vse drugač od lanskih! Dvojna strašna soparica je morila obadva, vás in Feliksa, in pri obeh se je razgnala ta soparica binkoštno nedeljo — ali kako različno pri obeh!

Predno se ločimo od njegovega življenja, povem še ta zadnji dogodek, ki ga vem.

Kedar je prišel včasih s pustine in je šel skozi vás in je nesel darove za sestrine otroke: kamenčke, školčice, polžje hišice in druge take stvari, in je imel lasé okoli visokega čela zavihane, kakor Davor, zraven pa vendar črne oči tako hrepeneče in kopernee: tačas je bil tak lep in marsiktera deklica v Pustincih si ga je izbrala skrivaj v srcu za svojega malika, ali tudi on je imel malika v srcu — eno samo piknjico sladke in skrivne sreče je bil s seboj prinesel izmed sveta, ko je popustil njegove službe in bogastva — eno edino sladko piknjico skozi vse puščave — in danes, jutri, te dni se je imelo pokazati, je-li zidal svojo hišo samo za sebe ali ne. Napel je za prošnjo vse svoje dušne sile in v strahu je pričakoval odgovora, ki ga pa vedno vedno ni hotelo biti.

Binkošti so prihajale bliže in bliže, ali k soparici, ki je neznana in nevidna visela nad srcem mladenčevim, pridružila se je še druga soparica, preteča vsi vasi, pošast, ki je pristopala z neslišnimi koraki; namreč tisto svetlo nebo, kamor je Feliks povzdignil goreče oči takrat, ko je odposlal ono težko prošnjo; tisto svetlo nebo, kamor se je bil takrat morebiti on edini ozrl, ostalo je več tednov svetlo in s strahom se je zdaj oziralo na-nj več ko sto oči. Feliks, zadolben v pričakovanje, ni bil tega opazil; ali neko popoldne, ko je ravno s pustine proti vasi šel, zazdí se mu čudno, kako da je letos tako neizrečeno lepo vreme, kajti stala je ravno tačas nad vednočo pustino tistih krasnih prikazni ena, ktere je sicer dostikrat videl tudi v jutrovnih puščavah, ali nikoli ne tako lepe, solnce namreč je vodo pilo: — izpod neizmernega zvona nebnega, visečega nad pustino, kjer je vse mrgolelo od svetlih oblakov, švigale so na več krajih veličanske reke svetlobe in, delaje po nebu steze deleče se na več raznostranskih pot, izrezovale so iz raztegnjene pustine bliščljive in zlate podobe, daljno močvirje pa je plavalo v slabem in mlečnatem višavskem dimu.

Tako je bilo te dni večkrat, in današnji se je končal, kakor poprešnji, na večer namreč je bilo nebo pometeno in je kazalo svetlo in v polni rmenini bleščečo kuplo.

Feliks je šel k sestri, in ko se je pozno na večer domu vračal, slišal je, kako tožijo po vasi, da imajo žita tako tenka stebila, tako drobna, in da molí naravnost kvišku volnato klasje, kakor nemočne sulice.

Drugi dan je bilo lepo in prihajali so dnevi zmirom lepši in lepši.

Onemelo je na zadnje vsako čustvo pred strašno tesnoto, ki je z vsakim dnevom ljudem v srcih naraščala. Zdaj že tudi ni bilo čisto nič oblakov na nebu, ki se je vedno modro in vedno milo smehljalo na obupovajoče ljudi. Tudi neka druga prikazen je bila zdaj večkrat na pustini videti, ki se je bržčas že tudi pred kdaj prikazala, samo da se nikdo ni za njo menil, zdaj pa, ko se je toliko tisoč in tisoč oči vsak dan proti nebu oziralo, imeli so jo za pošast, ki nesrečo prerokuje: stalo je namreč gozdnato gorovje, ki je bilo daleč tam za pustino, in ki ga s pustine ni bilo nikakor videti, večkrat na nebu prav očitno tako, da ga niso le vsi videli, ampak da je bilo moči posamezne vrhunce in grebene pokazati in imenovati, in ko se je čulo po vasi, da se spet vidi, šlo je vse pred vás in gledalo, in prikazen je stala včasih cele ure, predno se je zmajala in jela se progama raztegati na dolgo in široko in je potem na enkrat zginila.

Cipe so jenjale peti; zato so pa celi dan in tudi vroče in brezrosne noči preskržetavale in predrgovavale kobilice, in priba je od groze prepivavala. Bistra vodica se je vila črez sivkasto plan le še kakor tenka svilnata nitka, in rež in ječmen v vasi sta rmenkljato-zelena in brezsočna strmela v zrak in mu pri vsakem pihljajilchkomiselnó šeptaje znanila notranjo praznoto. Sadje je ležalo po tleh

drobno in nevgodno, listje je bilo prašno in cvetlic ni bilo več na tratah, in trate so se same kakor šumeč papir stegale med poljem.

Bil je zadnji čas. Ljudje so iz celega srca molili, da bi se odprlo zaprto nebo. Stal je pač spet po več dni kak kup oblakov na južnem nebu, in težko da se je kdaj v tako brezbitno stvar, kakor je oblak, toliko oči upiralo in tako hrepeneče gledalo, kakor tukaj zdaj — ali ko se je večer naredil, ožarel je kup oblakov lepo kakor škrlat, razšel se in razdelil v same prelepe rožice po obnebji ter zginil — in zavzelo je nebo milijon prijaznih zvezdic.

Tako je prišel binkoštni petek, mehki in modri zrak postal je sveta skala. Oče Miklav je prišel popoldne čez pustino, vodica je bila že tudi vsehla in trava zginila čisto do medlosivkastega prepleta, ki je še prst pokrival in ga ni bilo toliko, da bi se od njega zajček žvil; le nepokončljivi in nespridljivi sin pustinski, zaničevani in zlorabljeni brinjev grm je stal z železno stanovitnostjo, edini živ grmič, na polji, zelena zastava upanja; kajti ravno letos je imel toliko obilno višnjelih in debelih jagod, tako preobilno, da se tolike rodovitnosti ni vedel spomniti noben Pustinčar. — Očetu Miklavu v glavi zasije na enkrat up in namenil si je o tem posvetovati se, kakor sodnik z vaškimi starašinami, ako se jutri ali pojutrnjem ne premeni. Šel je daleč in široko na okoli in pregledoval obrodek, ki ga nikdo ni sejal in ki nikdo na-nj ni mislil, in dobival ga je zmirom več in videl je, da sega Bog vé kam — kar mu pride na misel sto tisoč ubogih živali, ki jih bo reva stisnila, ako se brinje obere; ali si misli, Bog jim že pové, kam naj leté brinjevke in kam naj teče srna, da si dobé drug živež.

Ko pride, domu gredoč, med polja, pobere kepo pa jo stisne, ali zdrobila se mu je v roci, kakor kreda, in žito, pred časom ostarelo, jelo je že bledeti in gluho dozrevati. Res da so viseli pod neb m oblaki in se vlačili po modrini v progah belih ko mleko in gostovlakenčasti in stanjšani, ki so drugač vselej dež oznanjali; ali ni se va-nje zanašal, ker so že tri dni tu bili, pa vselej spet prešli, kakor da bi jih bila nesita modrina popila. Tudi drugi hišni gospodarji so hodili po polji in roke sklepali, in ko se je večer storil in so celo razkosane nevihte na obrobji obnebja stale in ena v drugo bliske pošilja'e — videl je kmet, ko se je iz mesta vozil, na pol umrlo babico v sredi polja klečati in moliti s povzdignjenima rokama, kakor da bi se bila po občni revi zavedela in okrepila in kakor pred vsemi na onem svetu veljavna biti.

Megle so se gostile, ali iz njih se je samo bliskalo, dež pa ni šel.

Kakor jo oče Miklav zavije med plotove, sreča sina, in lej, on je bil tudi žalostnega obraza, dosti bolj žalostnega, kakor kdor si bodi v vasi.

„Dober večer, Feliks“, ogovori ga oče, „ali si tudi ti vse upanje zgubil?“

„Kakšno upanje, oče?“

„Ali je še katero drugo upanje, kakor to v poljske pridelke?“

„Je, je, oče, še drugo upanje; — upanje v poljske pridelke bode se spnilo, ono drugo pa ne. Naj vam tedaj povém, jaz sam sem storil nekaj za vás in za vás. Pisal sem gosposkam v daljnem stolnem mestu in jim oznanil, kako se stvar imá; imam prijatelje tam in nekteri so me radi imeli — pomagali vam bodo, da ne boste najmanje reve čutili, in tudi jaz bom na toliko pomagal, kar je v moji moči. Utolažite se in utolažite sosede: čisto vse pomoči od ljudi vam ne bode treba; na svojih potih sem se naučil spoznavati nebo in nebeške znamenja, in nebo kaže, da bo jutri dež. Saj Bog vselej vse vse dobro stori in tudi tam bode dobro, kamor pošlje bol in odrek.

„Da bi se spnile tvoje besede, sin, da bomo veselo vkup praznovali.“

„Amen, reče sin in pravi: z vami pojdem k materi, pa čemo veselo praznike obhajati.“

Jutro binkoštné sobote pride in vse nebo je bilo preoblečeno z oblaki, ali dozdej še le ni nobene kapljice padlo. Tak le je človek. Včeraj so vsi nad letino ohupali, danes pa je vsak mislil: nekoliko kapljic, pa bo pomagano. Žene in deklet so stale na vasi in so vkup znosile kadi in posodo, da bi kakor druga leta za praznike snažile, ko bi dež prišel in se potok napolnil, in bi tedaj vesele binkošti bile. Ali prišlo je popoldne, pa še le kanilo ni z oblakov; oblaki sicer se niso stanjšali, ali prišel je tudi večer in le še nobena kapljica ni padla.

Kesno po noči vrne se posel, ki ga je bil Feliks v mesto na pošto poslal, in mu prinese list. Poslu da zasluženo plačilo, stopi, ko je sam bil, k luči na mizi in odpečati list z dobro znanim pismom:

„Teško, zares preteško mi je, da vam moram prošnjo odreči. Vaša lastnovoljno odbrana, stopnja v svetu dela, da je nemogoče vam ugoditi; moja hči je sprevidela, da tako ne more biti, pa je odjenjala. Preživela bo leto in zimo na Laškem, da se utolaži in vas po meni prav lepo pozdravlja. Sicer pa ostajam vaš zvest in veden prijatelj.“

Bledega obraza in tripajočih ustnic stopi mož prebravši list od mize, na vejicah so mu solzice migljale. Gre nekolikokrat po hiši gor in dol, potem položi list na mizo in gre z lučjo k skrinjici, vzame iz nje zvezek listov, lepo jih spogne in dene v ličen ovitek pa jih zapečati — potem jih dene spet v skrinjico.

„Storjeno je“, zavzdihne, stopi k oknu in upre oči na temno in gosto prevlečeno ponočno nebo. Zdolaj je stal zvednjen vrt — puština je dremala in tudi oddaljena vas je ležala v upa polnih sanjah.

Dolga, dolga tihota nastane.

„Moja lastnovoljno zbrana stopnja“, spregovori črez nekaj časa, ravnaje se po koncu — in v globoki globoki bolečini mu je bilo, kakor bi bila zablislila radost, ki mu je bila za plačilo. Potem ugasne luč in leže spat.

Drugi dan, ko so se odprle oči vseh ljudi, bilo je vse obnebeje po pustini sivo in curél je gost in pohleven dežek.

Vse je bilo zdaj razozlano. Ljudje so se veselili v trume zbirali, da pojdejo v cerkev se zahvaliti, pa so radi dali obleki piti dragoceno mokroto — tudi Feliks si je dal obleko močiti, šel je ž njimi se zahvaliti, in nikdo ni vedel, kaj mu je bilo skritega v njeznih in mirnih očéh.

Toliko vemo o Feliksu pustincu. — O njegovem počenjanju in o plodu tega počenjanja pa nič ne vemo; bodi pa tako ali drugače — stopi le zaupno enkrat pred sodnika, ti čista duša, in reci: „Gospod, drugač nisem mogel, kakor skrbeti za talent, ki si mi ga dal“, in ko bi bil tedaj celó tvoj talent prelehek, sodnik bo milostneje sodil nego ljudje.

Prijatelj!

(Zložil J. Virk.)

Kozarček bom z vincem do vrha nalil,

V imenu vseh bratov zdravice napil:

Še mnogo let, brate, naj Bog te živi,

Ljubezen do nas naj Ti v srcu plamtí!

V nebrojnih se iskricah vince blišči,

Iz njih se pa kapljica zlata varí,

In toliko prijatlov objema naj Te,

Ljubezen pa združi vse v eno srce!

In kapljica kapljo poljubi zvestó,

Da vtrinja v kozarcu se vince sladkó,

Naj taka zvestoba med nami gorí,

In sloga Slovencev na veke živi!

Zatorej kozarček sem z vincem nalil,

Zdravico za god ti bom, brate! napil:

Kar bisernih kapljic v kozarcu kipí,

Naj blagrov in sreč Ti življenje zlatí!

Pismo mladega slovenskega pisatelja do mladih svojih tovaršev.

(Konec. *)

Dokler se ne naučiš lastnega dela tako presojevati, kakor ptujega, ne boš zapopadel pravo vrednosti in lepote v njem. V ptujih in mnogih delih s pazljivim preiskovanjem boš začel spoznavati, kak je čut lepotinski, in kaj in zakaj je lepo? Potem boš tudi spoznal, da ima lepota več stopinj, da lepota ni povsod in vsikdar tista. Ena je nestanovitna, menja se s časi in ljudmi; — te se vari; druga se nahaja nespremenljivo zedinjena z značajem vsacega naroda, zaklad in njen neusahljivi vir so pisatelji v narodnem duhu, vedno žive narodne pesmi in narodne šege; tretja lepota se pa pojema iz človeštva v obče, iz svobodne preiskave človeškega duha in narave. To troje moraš znati ločiti in če ti je dan dar božji drugo in tretjo zedinjati v svojih delih, postal boš izhoren pisatelj, ker tako zedinjena lepota je večna, prava lepota.

Lepota je pa vrhunec in podlaga vsacega umetnega dela. Lepo ne more biti, kar ni popolno samo v sebi. To popolnost pa doseže edino le umetnik, on, ki ima v sebi neko blago, svobodno stvarilno moč, ktera se da prav lahko spačiti, pravilno izobraževati, nikakor pa naučiti. Naučenih umetnikov brez pravega poklica in popačenih je pri vseh narodih in v vseh dobah prav veliko, ker vstajajo, kakor gobe po deževji; napravili so tudi dosti kvara. Sreča, da njihove dela nimajo dolzega obstanka. Nepoklican umetnik je narodu škodljiv, ker slepi in zapeljuje, sebi pa je sovražnik, ker želja do slave in neumrjčnosti ga tako muči, da se ukvarja noč in dan z nečimurnim delanjem, in tako potratí drago življenje, ktero bi drugod utegnilo toliko koristiti. Malo je pa pravih umetnikov, kteri se časi od prisiljenecv le toliko ločijo, kakor biser od umetno brušenega stekla; vendar spozna jih urjen sodnik. Klasik — sreča in slava narodova — je redka prikazen; vendar vsak, kdor nam kaj kvasi, meni, da je klasik. Varuj se tedaj pomanjkljivosti, spoznavaj sam sebe, uči se, poboljšaj se in daj se drugim učiti, da ne kvariš časa, drugim okusa.

Ko si pa dovršil svoje delo, ko si ga ostro pretehtal in gladko opilil, daj ga iz ljubezni do naroda ali natisniti ali sežgati. Tvoje delo mora veselo preroditi se, ali v prah se spremeniti, kakor vse umrjoče stvari. In če nad pepelom tvojega izdelka žaluješ, morebiti bo solza žalosti blagorodna vlaga boljim cveticam, morebiti pa ti bo odprla oči in te odvrnila od zgubljenih potov. Ako pa s svojim delom hočeš drzno stopiti na beli dan, dosti imaš potov: časnike imaš, proste

*) Po nepravilnosti v tiskarnici unkrat zaostal.

tiskarnice, in naj imenujem veselega srca tudi matico slovensko. Varuj se pa, da tvoja nada, tvoje pričakovanje ne bode preveliko. Bolje je malega pričakovati in veliko doseči, kakor pa v nadah prehiteti se in goljufati. Goljufana nada je mati obupa.

Iz slovenskega pisanja ne bôš si pridobival zlatov, ne imenitnih svetinj in ošabne slave. Tvoj trud za domovino je blago žrtvovanje — toda dolžnost —, za katero nimaš pričakovati nego hvaležnosti in blazega spomina svojega naroda. Tega mnogi ni prevdaril. Marsikdo, ki je še mlad, dolži svoj narod nehvaležnosti v svoji čudni slepoti ali prevzetnosti. Sebičen človek, ki piše zavoljo lašne slave, ne iz ljubezni do naroda in njegove omike in povzdige, ni vreden slave, ako tudi je pri potomcih doseže. In mar hočeš pisati iz dobičkarije? Zgledov imamo, da so nekteri celo izneverili se, in postali proti narodu celo mlačni ali sovražni. Ti možje v sebi niso imeli blazega notranjega duhá, in motili so se nad sabo jako bolj kakor nad narodom, kateri se jim je zamrzil. Hočeš jih mar posnemati?

Pisar biti, je posebna reč, svojim postavam podvržena. Lahko je, biti pisar za poskušnjo celó vse žive dni. Kdo pa je pisar iz poklica? Sam čutiš, ako si. Prepričajo te pa tega tvoji sodniki in splošno narodno čutje. Da bi bil pisatelj iz poklica, ne verjemi pre-zgodaj, toda vedno želi. Trudi se in upaj, doseči popolnost in dosegel jo boš. Ali pazi, da ne zaideš! — —

Dušne zmožnosti se z modrim prizadevanjem čudovito dajo lepšati in razširjati; novih moči, ktere ne spijo v tvoji duši, pa ne moreš obuditi. Iz priproste rude narejam korisino železo, trdo jeklo, pa nikdar zlata.

Peščico imamo pisarjev, ti pa hodijo po svojih potih, in malo menijo se drug za drug. Ne bi li koristno bilo vzajemno spoznavanje in oziranje med pisatelji? Slovstvo mora imeti edinostni značaj. Dokler se drug drugemu bojimo, nismo še trdni in naša dela niso moška. Stopiti moramo korak naprej. Kdaj bo matica slovenska, kakor upamo, ta napredek se še ne vé. Ze zdaj bi pa rad videl, da bi „Glasnik“, ki je tako pomogel našemu pisalstvu, prevzel tudi više sodništvo nad pisatelji in jezikom. *) Naj bi v njem prosto glasil se tožnik in zagovornik, naj bi se v lepih pisateljskih pravadah čistilo in krepčalo naše pobevno in mladensko slovstvo.

Dokaj bi še imel povedati, in nikoli bi ne mogel vsega. Naj misli, kdor hoče, sam naprej. Komur se pa te vrstice zdé pomanjkljive ali napečne, naj vé, da sem jih pisal tudi sam sebi. J. M.

*) Take časti si Glasnik ne more svojiti in tudi ne sme; srčno rad bo vendar v ta namen odpiral svoje liste vsacemu dopisniku. Vredn.

O govnjaču.

(Mythologična drobtina; zap. Dav. Trstenjak.)

O govnjaču (~~Mistkäfer~~) se pripoveduje, da vé ključ najti do zlate gore.

Čehi govnjača imenujejo babka, po Babi — boginji zemlje — boginji rodovitnosti. Pri Nemcih se veli tudi Erdochse, torej je tudi v nemškem basenstvu bil v zvezi z rodivno zemljo.

Kebra govnjača najdemo na darilni Radegastovi skledi in pa na žrtvenem nožu (Opfermesser) Svetovitovem. V egiptovskem mythu je govnjač symbol rojenja in ker so starci mislili, da govnjač šest mesecev pod zemljo, in ravno tako dolgo na zemlji stanuje, tako je postal symbol polletno se menjajočega svetlega in temnega časa — letnega in zimskega solnca. Da je bil tudi symbol rojenja, to se lahko spozna iz njegovega imena: babka.

O zlati ali stekleni gori, o kateri imajo tudi Polaci povesti, sem že govoril na drugem mestu. Vsi učeni basnoslovci razumevajo pod zlato ali stekleno goro — svetlo nebo. Povest, da govnjač vé ključ do zlate gore najti, potem takem ne pomenja drugega, kakor to: kedar se govnjač iz zemlje izkoplje v mladost, zginja zimsko temno megleno nebo in jasno, svetlo, zlatolično se odpira.

Prof. Zingerle (K. H. M. aus Süddeutschland 1854, str. 179) piše, da po tirolskih povestih govnjač ključ izruje, s katerim se lahko vrata gore odpró, za goró se pride v svetlo deželo, ktera je z zlato ključavnico zaklenjena, za to govnjač sopet ključ najde. Torej je govnjač tudi v nemškem myth. solnčni symbol, pa tudi symbol rojenja, ker nemške narodne povesti vedó povedati, da govnjač ključ najde, s katerim ključem se lahko gora odpre, v kateri so otroki skriti (glej Mannhardt Germanische Mythen, str. 365). Primeri češko poznavanje Babka, dalje Babica, Wehmutter, Zlata Baba itd.

Vredno je slišati, kar so stari Egipčani o govnjaču mislili. Učeni Creuzer piše: Der Mistkäfer hat eine besondere symbolische Bedeutung in der egyptischen Mythe, welche sich von einem Aberglauben ableitet, den man über seine Fortpflanzung hatte. Man glaubte nämlich, dass unter diesen Käfern kein weibliches Geschlecht vorhanden sei, wesshalb dieser Käfer überhaupt Symbol des Mannes ist, und nun dichtete man folgendes: der Käfer bilde eine runde Kugel aus Mist, befruchte sie, wälze si zuerst von Morgen gegen Abend,

und ahme so die Bewegung des Weltgebäudes nach *), indem sich die Erde von Abend gegen Morgen drehe, die Gestirne aber in entgegengesetzter Richtung; nun vergrabe er die Kugel in die Erde, wo innerhalb acht und zwanzig Tagen (Zeit des Mondumlaufes) die in der Kugel sich befindliche Brut reife, am neun und zwanzigsten Tage (wo die Sonne mit dem Monde in Conjunction komme, und wo die Welt geschaffen wurde), grabe der Käfer die Kugel wieder aus, und werfe sie ins Wasser, wo die Jungen auskriechen, er lebe nun sechs Monate unter, und eben so lange auf der Erde (Symbol des Sonnenlaufes in beiden Hämispären) glej: Creuzer Symbolik, 2. B. str. 210 po Horapollu Hieroglyph I, 10. in po Kirscherovih: Obelisci ägypt. Romae 1666, str. 24. 27. 29.

Gori omenjeni učeni mož piše dalje: In Folge dieser sonderbaren Vorstellung von der Fortpflanzung des Käfers ist derselbe das Symbol eines Sonnen- und Mondescyclus, so wie der halbjährig wechselnden hellen und dunklen Zeit (primeri govnjača na nogi zimskega draka, symbol temnega meglenege zimskega časa) geworden, daher kommt der Käfer auf dem Opfermesser des Swant'owit vor. Es ist aber der Käfer auch, da es nur männliche gibt, Symbol der Zeugung (primeri poznamovanje Babka) und der Lebensquelle itd.

Tudi učeni dr. Sepp (Leben Christi IV., 157) je enakih misli, pisaje: Die Westslawen stellen ihren Belbog unter einem sechsfüßigen Käfer vor, der Käfer aber ist, wie der Krebs das Sinnbild der rückläufigen Jahressonne, und so kommt er auch auf dem Opfermesser Swantewits, und bei der slawischen Naturgöttin Siwa, wie neben dem Bilde des germanischen Balder des personificirten Sonnengottes vor. Er ist also die Vignette der Wintersonne, die wie der Käfer in der Erde sich verkriecht, eben so zu den Schatten der Nacht sich zurückzieht, sohin ein Attribut des Zauberdraachen (primeri: govnjača na drakovi nogi), der die Sonne verschlingt.

Med štirskimi rimskimi kamni sem našel enega, na katerem se najde umirajoči solnčni bog pod podobščino kodraste glave, na kateri ste pogrezneni sokolovi peroti. Na vsaki strani je drak. Drak na pravi strani požira sokolovo perot, oni na levi strani pa grize kodre (symbol solnčnih žarov). Tukaj je torej izražena vera, kako zimske meglene teme premagujejo jesensko in zimsko solnce.

Ker kebra govnjača v slovanski in egiptski mythologii nahajamo v enakem odnošenji in z enakimi simboličnimi lastnostmi, ima gotovo

*) Ostanke tega mnenja so ostali še pri štirskih Nemcih. Staro nemško bable mi je enkrat reklo: Herr ist Herr, der Mistkäfer ist auch ein Herr, weil er sich in den Mist eingrabt, und glaubt, er drehe die ganze Welt.

tudi opica (merkovca) na podobščini Sivini enak pomen, ktereга imá ta živel v egyptskem basenstvu. Tam je „Kynokephalos“ (poseben rod opičji, sansk. markutha) symbol meseca, zemskega kolobarja in časa. Ker je Siva (celo različna od Žive, ktera je, kakor Botho v svoji kroniki piše, v roki imela grozd, torej symbol veselja, ljubezni, dalje jabelko *) — spet symbol ljubezni) bila boginja domačega ognjišča, plemena, domače ljubavi, zato je bila merkovca, ktera imá veliko ljubezen do svojih mladih (primeri nemško prislovico: „Affenliebe“) prav prikladen Sivin symbol. Ali Siva = svetla, jasna (primeri česko boginja: Jesen, Jasni, Isis, (lingua Egyptiorum terra dicitur, Mater Verbor. sub voce) je bila prvotna boginja zemlje, torej tudi časa. Začetek novega časa pak je bil po Hanušu (Bajeslov. Kalend. str. 102) 25. sušca, torej v dobi, v kteri se je začela zemlja jasnití in svetliti. Merkovca pa je po egyptskem mythu tudi symbol časa (Creuzer Symb. II., str. 62), ravno takošen je utegnila tudi v slovanskem biti.

Vendar ker v indiškem mythu je merkovčnjak Hanuman plod spolne ljubezni Čivine, zato je verjetniše, da merkovčnjak, attribut Sivin, tudi symbolizuje¹, kakor drugi pridevek jabelko in grozd — užitek življenja, ktereга so stari narodi iskali v vinu in ljubezni.**)

*) Da je jabelko bilo symbol ljubezni pri Slovanih to je Schwenk (Mythol. der Slaw. str. 363. 364.) do drobnega dokazal. Beri tudi slovensko narodno pesem, ktera se poje, kedar za nevesto v jabelko pobirajo v zbirki: Pesmi kranjskega naroda, I. zvezek, str. 3.

**) Nicolaus Thwius (cap. XI.) piše, da je Siva tudi imela za attribut lelijo. Lelija pa je v vseh starih narodih veljala za symbol ljubezni, torej nov dokaz, da je Siva bila boginja rodovitnosti, veselja in ljubezni.

Narodska poezija.

1. Od dveh sinov, dveh vranov.

(Čepovenska; zapisal M. Ternovec.)

Mat' je mela sinka dva,	Se more svet roženkranc molit'
Oj sinka dva, oba mlada,	Na to nedeljo kvaterno,
Ona jih je šla klicat	Na ta svet praznik.“
Le-to nedeljo kvaterno,	
Le-ta svet praznik:	Ona dva sta se prtajala,
„Vstan'ta, vstan'ta sinka dva,	Svoji materi sta nagajala.
Oj sinka dva, oba mlada!	

V drugo jih je šla klicat
 Leto nedeljo kvaterno,
 Le-ta svet praznik:
 „Vstan'ta, vstan'ta sinka dva,
 Se more svet roženkran'c molit
 Na to nedeljo kvatno,
 Na ta svet praznik.“

Ona dva sta se prtajala,
 Svoj' mater, sta nagajala.

V treće ju je šla klicat
 Le-to nedeljo kvatno
 Le-ta svet praznik:
 „Vstan'ta, vstan'ta sinka dva,
 Sinka dva, oba mlada!
 Se more svet roženkranc molit'
 Na to nedeljo kvatno
 Na ta svet praznik.“

Ona dva sta se prtajala,
 Svoj' mater' sta nagajala.

„De bi zletela ko dva vrani.“

Mati še dobro besede izrekla ni,
 Že zletela sta, ko dva vrani.

„Ki sta to za en dva vrani,
 Ki pred hišo obsedata,
 In tako mivlo škrokata?“

„Midva nisva nobena vrani,
 Mi dva sva vaša sinka dva.“

„Če sta moja sinka dva
 Prid'ta drevi k meni na večerje.“

„Mi dva ne marava za vaše večerje,
 Nama za vsačim plotam mrha ostaje.
 Zdaj greva v bele peči,
 Tam bova jela ta droben pesk,
 Tam droben pesk in ta siva črevlje(črve).“

„Al bi mogel kdo vaju rešiti?“

„Ja, mati vi, rešite naj'
 Ja vi rešite naj';
 Ko boste imela hčeriko,
 Hčerka bo jimela sinika,
 Tist'ga sinka boste v šolo dali,
 Kadar bo on novo mašo bral
 Tist'krat bova mi dva rešena.“

2. Blaženi Lovrinac.

(Istrska; zap. J. Volčić.)

Blaženi sveti Lovrinac,
 On je služil sedan let
 Blaženu devu Mariju
 Va toj gori visokoj,
 Kuda ljudi nehodé,
 Neg drobne tice žumboré.
 Kad svršilo sedan let,
 Govori sveti Lovrinac:
 „O preslavna Mario!
 Ja gren k svojoj majčici
 I k jedinoj sestrici,
 Po imenu Anici.“
 Maria mu govori:
 „Blaženi sveti Lovrinac!
 Tvoje sestre doma ni,
 Zač ti ju j' majka zaklela

Eno jutro kvaterno,
 Eno jutro nedilno;
 Ni je tela slušati,
 K maši je ju poslala,
 Voljela se je šetati,
 Nego k maši hoditi;
 Je ju tužna zakljela,
 Več je potle doma ni.“
 Govori blažen Lovrinac:
 „Ja gren malo viditi,
 Kako bi to moglo bit',
 Da moje sestre doma ni.“
 Šal je blažen sveti Lovrinac
 K svojoj miloj majčici;
 Kada je došal domaka,
 Govori blažen sveti Lovrinac:

„Pomoz' Bože, majčice,
I jedina sestrice!“
Majka njemu govori:
„Bog daj zdravlje, Lovrince!
A sestrice t' doma ni;
San ju tužna zakljela,
Da bi z gorom hodila,
Da bi z ribu splavala,
Kako saka ribica;
Več ti je potle doma ni.“
Govori blažen sveti Lovrince:
„Aj me, moja majčice!
Pec' te meni brašnace,
Za tih sedan celih let;
Ja gren iskat' sestricu
Po imenu Anicu.“
Pekla mu je brašnace
Za teh sedan celih let;
Prošal je blažen Lovrince
Iskat svojo sestricu.
Majkica ga naruči
Svetoj devi Marii,
Da bi on zdrav dohodil,
I sestricu dopeljal.
Ni ga bilo sedan let;
Obašal je vas široki svet,
Nikdar je ni mogel najt'.
Vratil se je nazada
Na tu goru visoku.
Kod' je služil Mariju;
Onde j' našal Lovrince
Jedan mali studince
One hladne vodice,
On je trudan počinil,
Da će se trudan ponapit',
Da će se lačan nasitit'.
Prignil se je k vodici,
Da će se on ponapit'
One hladne vodice,
Iz malega studenca;
Kada se je on prignul,
Zaplava neka mala ribica
Po tej hladnoj vodici

I suprti Lovrencu.
Lovrince se je prestrašil,
Da je gori poskočil,
Zmakal je svojo sablicu,
Da će njoj odsić glavicu.
I govori ribica:
Blažen sveti Lovrince:
„Si ti pravda al nepravda?
Al ti meni povedaj,
Aš ću ti odsić glavicu.“
Ribica mu govori:
„Blaženi sveti Lovrince!
Ne sici mi glavice,
Ja sam pravda, ko i ti,
Otega jesan, ko i ti,
Majka jesan, ko i ti.“
Govori njoj sveti Lovrince:
„Aj ti moja sestrice!
Bis' li mogla z manom pojft,
K miloj našej majčici?“
Sestrica mu govori:
„Nikdar, nikdar Lovrince!
Tja do suda božjega;
A po sudu božjemu,
Bog zna kakobu;
Nego reci majčici,
Da se zame ne žali,
Ni da se zame ne plače,
Da ono ubogo ruhace,
Ko san v mladosti spravila
Da neka ona razdeli
Sin ubogin sirotan,
I otročnin materan;
Da one zame koga mole,
Da i od ovde speljaju;
One tri zlate jabuke,
Ke san v mladosti spravila,
Da ih ona postavi
Na oltar svete deve Marie,
Da ih moje verstnjakinje
Onde budu gledale,
Da bi s' do mene spominale.

3. *Is Srpentoe.*

(Zapisal A. Ž.)

Tam noter je 'no lepo polje,
 Na polji je 'na lepa senčica,
 'Na lepa senčica javorjeva,
 Noter Marija Jezusa ziblje
 Srebrna zib'ca, zlat tečaj —
 Bog nam odpri svetli raj!

Vélika gospá.

(Ruska novela, spisal Vasili Aleksandrovič Vonljarljarski.)

(Dalje.)

Res še ni odhajal, ampak spal je mirno, ne sluteč nepokoja, ki mu je on vzrok bil. Zbudil se je še le, ko so jeli zvonovi pobožne k jutranjemu opravilu v cerkev vabiti. Druge krati je ob tem času že navadno po konci bil in se za parado oblačil, ali zdaj je ni več vojniške službe, ni je več nobene parade. Mirno prižge lulo in gre v obednico, kjer je Dionisij na sofi sred ostankov sinočne večerje spal, vzeme s te sofe plašč, ki ga je prebrisani sluga za zglavje porabil in gre v konjski hlev.

Ko stopi va-nj, primolí se Timotej iz kota, kjer je črez noč preležal. Ali si tu, ti zavaljuh? zakriči Peter nad njim. Od včeraj te nisem več videl; izgovarjal se boš pač, da si bolan od včerajšnjega padca? Le legati se še navadi, ker imaš že tako polno grdih razvad. Ali kapitan se ni m gel dolgo jeziti in njegova jeza tudi ne bi bila kos neizkorenljivi flegmi kočijaževi. Komaj ga je tako ostel, prašati ga začne po konjih in hoče vedeti, kje bi dva dobil, kakoršnih si želi.

Župan ima kaj lepe, ali po nesreči mu niso na prodaj. Ali precej pojdem in poiščem par dobrih za vas; naslonite se po vse na me.

Ta hip pristopi župan, da odvede gosta k čaju. Ko je bilo gotovo to jutranje opravilo, ki je imel vredni župan vselej dobro uro za-nj odrejeno, vrne se Peter v svojo sobo, da se obleče ... obleče se — ah! reče sam sebi, kolika ironija! jaz, ki sem bil vselej na to

ponosen, da sem bil lepo in snažno oblečen; jaz, ki sem se odlikoval od ostalih oficirjev našega škadrona vselej z najsvetlejšim orožjem in najснаžnišo monturo, odsojen sem zdaj hoditi v taki-le pavlihovi obleki! Kolika sramota! Ali zgoda, ki ga je včeraj tako sijajno zvišala, prihranila mu je še ugodniše in nepričakovano veselje. Ko je z žalostnimi očmi nesrečno hišno suktnjo pregledoval, odpre Dionizij dveri in podá mu suktnjo, njegovo ljubo suktnjo, obrnjeno, novo podstavljeno, popravljeno, tako lepo in svetlo, da take nikdar.

„Je li mogoče!“ vsklikne s tako živim veseljem, da je malokdaj v svojem skromnem življenju takega čutil, moj dobri, „moj ljubi, moj neprecenljivi Dionizij, kako naj se ti zahvalim? kako nepričakovana sreča! kdo je pa storil tak čudež?“

„Židov“, odgovori Dionizij, „neki židovski krojač, ki vam ga pri tej priložnosti priporočam. Samo, kedar mu boste kaj delati dali, morate si sukno, in kar je družega treba, sami kupiti, če ne — vam ušesa oguli.“

Ponosen na to, da se more spet v svoji pravi obleki pokazati, stopi kapitan v dvorano, kjer so Pavlina in njene sestrični že bile. Sestrični ste bile ubogi deklici, ki ju je narava prav po mačeski obdarila. Očeta je s početka njuna grdost jako žalila, ali zdaj se je bil že vdal, izbil si je celó upanje iz glave, da ju kdaj omoži, pa se mu torej kapitan ni čisto nič zameril, ko se je od njih obračal, da je govoril s Pavlino. Te dve sestri niste šle nikoli iz očetne hiše, jedle ste na dan po pet- in šestkrat, in kar je časa preostalo, potrošile ste ga ali s kvartanjem ali pa z vezenjem. Kedar je kdo županu v vas prišel, niste govorile skor nič, ali poslušale ste, abotno se držé, to kar so se pogovarjali, in smejale se včasih, da nikdo ni vedel zakaj.

Pavlina je bila danes, ker je na tihem želela dopasti, neizrečeno brhka. Imela je obleko, ki jo je sicer le o slovesnih priložnostih nosila, obleko na pol iz muselina izrezano, ki jej je od ogleda vselej ugodnih in izbranih komplimentov donašala. Peter ni imel poetičnih darov svojega tekmeča, ali bele rami in tenka vzrast mladega dekleta so ga živo genile.

„Kako ste spali nocoj?“ popraša ga plaho.

„Prav dobro.“

„To me veseli... jaz, jaz pa nisem mogla spati.“

„Bržčas še od včerajšnjega straha.“

„Nè; strah je kmal minul; ali bojim se, da se nisem dovolj zahvalila za to, kar ste nam včeraj storili.“

„Pa kaj sem storil?“

„No, ali niste tvegali življenja, da nas rešite?“

„Oprostite. To sem spolnil samo človeško dolžnost.“

„In to dolžnost bi bili vi do vsakega družega spolnili?“ popraša Pavlina z nekoliko nemirnim glasom.

„To se vé da. To je naravska postava. Bog nam zapoveduje, naj pomagamo bližnjemu.“

„Vi bi bili tedaj“, povzame mlada deklica in zarudi, „za vsakega družega, ne le za mojo mater in za me isto tako ravnali?“

„Brez vsake dvombe. Ko sem rekel kočijažu: lej kočijo, ki se bo v prepad zvrnila, brž poženi! takrat nisem imel časti poznati Vas, in tudi nisem videl lica ne vašega ne vaše gospe matere.“

Tega odgovora deklica bržčas ni pričakovala, pa jej ni bil po volji, zdihnula je in šla k oknu.

A kapitan se obrne in gre k Tobiji, da se mu zahvali za trud, ki si ga je zadel, da mu je suknjo tako brž in tako dobro popravil; potem sta šla z doma. Med potjo je župan dostikrat postal, in se pogovarjal z ljudmi, ki so mimo hodili. Tega je prijazno ogovoril, onemu je kaj svetoval, tretjega je posvaril. Dobro mu je delo, da je kapitanu pokazoval, kako je dober z ljudstvom in kako važnost vživa. Ob enem je razvijal svoje administrativne vednosti pripovedovaje mu na tenko vse to, kar je po mestu zboljšal in kdo in kaj da so ljudje, ki sta jih srečevala. Polagoma je začel o svojih zadevah govoriti.

„Jaz star prihajam“, reče z nekako srčno priprostostjo, „moja žena je že tudi v letih. Služim deželi že 30 let in mislim, da sem vredno služil. Hvala Bogu, moje življenje ni bilo brezkoristno. Pridobil sem si lep imetek, imam lastno čedno hišo, ki jo menim še dokaj povekšati in polepšati. Ali kdo mi bo naslednik, moji hčeri niste za možitev?“

Pri teh besedah pogleda Petra, da vidi, kako ga je genil. Toda Peter ga je ves miren poslušal in si brke vihal.

„Ah, ko bi imel sina!“ poprime Tobija spet za besedo, „ali nebesa mi milosti niso podelile, in moje hčere so tako malo lepe in tako slabe postave, da ne morem misliti dobiti za nju mož, čeravno odkrito pravim, ne bi gledal, kdo bi kdo bil, da je le pošten, bodi si tudi siromak, dal bi mu hčer.“

„Ali je popolnoma nemogoče“, popraša Peter mirno, „ozdraviti jih te bolezni?“

„Po vse nemogoče, mati je vse poskusila. Jaz se moram upa odreči, da bi dobil od ktere dednika, pa sem odločil, premoženje hčeri moje sestre prepustiti.“

„Gospodični Pavlini?“

„Dà; ona je prijetnega značaja, odrejena je dobro in zraven brhka. Kako je vam všeč?“

„Prav zelo.“

„Bog ji daj dobrega moža, in pri moji veri, jaz ga bom držal kakor za svojega zeta, kajti ona mi je isto tako mila, kakor bi mi bila hči. Nje oče je bil okrožni sodnik, pa jej je zapustil kapital, ki ni nikakor, da ga človek zaničuje, zakaj bil je spreviden, varčen,

zveden in če bi dalje živel, gotovo bi bil bogat postal, ali umrl je na naglem, vrnivši se nekega večera od večerje pri meni.

„Bržčas ga je božje udarilo?“

„Da“, odgovori župan, ki se mu je nekoliko za malo zdelo, da je Peter njegove dobrohotne opombe tako ledeno sprejemal.

Po sprehodu dobita nova prijatelja v dvorani županove hiše komisarja, ki ga je up do novega krasnega obeda privabil, in pa ogleda, čigar ironično držanje obraza je neko hudobijo naznanjalo.

„Dragi Tobija“, reče in stopi k županu, „kakšni podgani ste pa to, ki sem ju pred tvojo hišo vidil?“

„Podgani!“ reče župan; „kako bi pa to imelo bistroumno biti?“

„Tako-le: dva čveteronožca prav posebne vrste, ki ste po postavi in barvi čisto podganam podobna.“

Kapitan je hipoma razumel, kam bije ta zasmeh, ali ni ga razžalil. „Pred ko ne“, reče, „sta to moja konja. To je res, majhna sta in strašno žalostne postave, in primaruha, dodá nasmejavši se, ogleda ima prav, da ju primerja podganama. Ali edina sta, ki mi jih je oče zapustil, pa ju moram vpregati, dokler si drugih ne omislim.“

„Ali konj iščete?“ popraša Tobija.

„Da, prišel sem s tem namenom sem, da jih kupim.“

„Jaz vem za tri prelepe.“

„Kje?“

„V mojem hlevu.“

„Te sem videl in ne želim si boljših; ali moj kočijaž je rekel, da niso na prodaj.“

„Vám so.“

„Ali res?“

„Res!“

„Za koliko?“

„Veste kaj, dragi kapitan, vi ste se staremu Tobiju v srce vsedli, in vsak vé, da je Tobija srečen, če more kateremu prijatelju kako pri-ljudnost storiti. Jaz vam jih darujem in obljubim, da tu okoli nikjer lepših ne dobite. Pojdiva jih pogledat. To izreksi vleče s seboj ven kapitana, ki je bil ves vesel ali tudi v veliki zadregi o taki veliko-dušnosti. Komisar je šel za njima, Demetrij pa, ki je bil ves zmočen, da mu je epigram spodletel, ostal je v dvorani.

Paulina je bila stopila k oknu; ogleda se jej približa z medeno-sladkim smehljanjem.

„Dovolite, da k vam sedem?“

„Braniti vam ne morem“, mrzlo odgovori mlado dekle.

„Danes ste kaj rezki z menoj.“

„Nič boljše nego drugekrati.“

„Jaz pa le mislim, da je bilo drugekrati drugače.“

„Kakor hočete.“

„Ta lepa obleka! njo ste nosili sicer le takrat, kedar sem bil jaz pri vas pri obedu.“

„In zdaj?“

„Zdaj ste se za nekega družega ž njo okinčali.“

„Ne umejem vas.“

„Oh! Pavlina“, nastavi ogleda črez nekoliko premolka, „vi ne delate prav. Nevedé ste se hudo pregrešili. Če tudi moje mnenje zamečete, pa mnenje vsega mesta...“

„Ali je mestu za me mar?“

„Kaj — ali vas niso videli včeraj iti za tem človekom, ki je bil ves, kakor kateri droščkar?“

„Kako se le predrznete tako govoriti o srčnem oficirju, ki je z nevarnostjo svojega življenja...“

„Pa! vi ne poznate tega oficirja, ne veste, da so ga spodili od regimenta, ker je tam samo norije uganjal, in se je do ušes zadolžil.“

„Molčite!“ vsklikne jezno mlado dekle, „vi ste nesramen opravljivec.“

„Ali poslušajte saj...“

„Ne besedice, sicer povem stricu, kako sramotno žalite tistega, kogar si v čast šteje sprejeti v svojo hišo.“

Ta hip se vrne župan s Petrom. Iskreče oči in z rdečico oblita lica so naveščala razsrjenost. Demetriji je bil zmeten. Tobija jo popraša, zakaj je tako razljutena. Če ravno ni hotela na ravnost povedati, kaj je vzrok, pozvedel je vendar dovolj, da je ugenil, kaj se je pripetilo, pa je ogleda trdo posvaril. Ta se je jecljaje nekoliko izgovarjal, potem sede v stran in kmal popolnoma odide. Kakih dvajset korakov od hiše se ozre, opazi Pavlinino lepo glavico pri oknu in se jej je hotel ravno prav prijazno prikloniti, kar zagleda črnkasto lice kapitanovo poleg njega. To ga pa hitro odpodi.

Nekoliko ur kesneje zapelje Timotej, ponosen zadelj nove vprege, kočijo pred vrata. Kapitan je odhajal in župan z županovimi in nekaterimi prijatli so se ž njim poslavljali. Elizabeti, ki jej zjutraj ni bilo dobro in je ostala v svoji sobi, prišla je dol v dvorano. V dvajseto se je zahvalila kapitanu in djala, da bi bila ona in nje hči najnehvaležnise, ko bi kdaj le za trenotek pozabile svojega rešitelja.

Na to vroče zagotavljanje Peter, ki ni imel darú zgovornosti, odgovori z nekoliko ničnimi komplimenti. Župan ga je spremil celo do kočije in mu še enkrat roko podal.

„Jaz bi rad odkritosrčno z vami govoril in vam jasno naše želje odkril. Ali nočem, drugikrat. Adieu — Bog vas obvaruj!“

Timotej mahne po konjih z bičem in konji zadirjajo.

„Počas“, zaupije Tobija, „počas!“

Ali njegov glas ni doletel več ušes presrečnega kočijaža in kočija zgine za njim gledajočim izpred oči.

III.

Dolgo, dolgo je ostala Pavlina pri oknu in senjavo gledala na pot, dokler je ni mati, varčna gospá, opomnila, naj dobro obleko sleče in vsakdanjo obleče.

Ta večer ni bilo pri županu ne plesa ne igre. Pavlina sede k sestričnima, ki ste jo abotno smehljuje se gledale, pa vzeme karte, da si jih poklada. S početka so se karte prav dobro polagale in prerokovale najsrečnišo bodočnost. Ona je veselo vskriknila in vedno z večim upam nedolžno coprnijo uganjala. Ali kmal pride pik-dama, ki jo je s temnim pogledom vznemirivala. Zraven te črne dame, ki je vdovo pomenjala, ležal je src-fant. Na to pomeša vso igro in začne iz nova pokladati, in spet je ležala vdova zraven nesrečnega src-fanta. Po najžalostnejši naključbi prideta tudi v tretje iste karti ena zraven druge, in vbogi deklici stopijo solze v oči. Pograbí grdo pik-damo, jezna jo zmečka, vrže jo pod mizo ter gre trpinčena z motnimi slutnjami v svojo sobo.

Med tem pa se je kapitan hitro vozil na poti proti svojemu posestvu. Ko ugleda nevarni most in prepad, obudi se mu tisoč spominov. Koliko nepričakovanega se mu je ta dva kratka dneva prigodilo! kakšni čudni pripeteljeji so se vjeli to pot, ki jo je nastopil edino iz namena, da si konje kupi! Ali zakaj nek je bil tako žalosten, on, ki se mu vse svoje žive dni le senjalo ni o čutniških vzbudnostih, ki jih imajo žene in pesniki? Ni bilo oblakca na nebu, ni mu bilo temne senčice nad glavo.

Nebo je bilo čisto modro in jasno. Lehka sapica je pihljala po mladih brezah, kjer so med vejicami tičice pele in žvrgolele. Zakaj je on sam sedel s pobešeno glavo in zamišljenim čelom in se ni čudil svojim novim konjem, ki bi ga bili sicer z lehkim tekom radovali, in ni odgovarjal Timoteju, ki je večkrat poskušal ž njim pogovor začeti?

Ko se domu pripelje, dá poklicati Konrada, ali kmal reče, da ni treba, ter odide sam v svojo sobo in popije hitro eno za drugim tri lule tobaka, puhaje goste oblake dima s tako silo in naglico, kakor hlaçon. Bil je tako raztresen, da bi komej vedel odgovoriti, ko bi ga bil kdo prašal, kaj misli. Polehkoma bi bil prevedel, da ima pred seboj debelo podobo župana, bolehne obraze njegovih hčeri, in lokavost v Elizabetini fizijognomiji. Te podobe so ga pregnajale, te so se okoli njega pojale. Na zadnje pa so zginile pred živo in gracijozno podobo Pavlinino in Peter zaspi ogledovaje v mislih brhko in mlado dekle z belima ramama v beli muselinovi obleki. Ko bi si mi mogli po volji spanje in senje napravljati, koliko ubogih bi se tedaj vdalo tej radosti in bi neprenehoma spali, da bi v sanjah vživali zaklade, ki si jih želé nespeči. Koliko slavohlepnih bi se na ta način tolažilo

za nespelnjene nade in pretrpene krivice. Koliko zaljubljenih, ki jih trpinči grozni dvom, podaljšalo bi iz vse moči svoje duše prijetne senje, ki mu podajajo spolnitev želj in hrepenenja! Rad bi bil tudi Peter svoje senje podaljšal, ali zjutraj rano zbudi ga ob navadni uri Konrad, da mu prinese čaj.

Kapitan si mène oči in toži, da se ni naspal in nevoljen vstane. Celi dan se mu je zdel neprenosno dolgočasen, isto tako drugi, tretji, a četrti...

Ali podajmo se k bolj mikavni osebi nego je Peter, namreč k Pavlini. Pavlina se je vrnila v Sarohke, v stanovašče njene matere na kmetih. Vrnila se je s vse novimi občutki za njo, z neizrečeno otožnostjo, ki jej solze iz oči naganja. Vseh tri in dvajset let, ki jih je že preživela, ni še nikoli nič enacega čutila. Demetrij se jej je, res da, pridno vdvarjal, ali najmanjšega sočutja jej ni obudil, oficirji iz bližnjega mesta so jo obletavali, pa je le eden ni genil in neki major, ki jo je večkrat videl pri njenem stricu in dostikrat prišel v vas na deželo, zasnužil jo je celo, pa ga ni hotela. Zdaj, zdaj pa ljubi in ljubi z odkritosrčnostjo in zaupanjem mlade deklice, ki je bila izrejena daleč od gosposkih ljudi in se ni naučila, ne kako računa nečimernost in slavohlepnost, ne kdaj se je treba komu pametno umikati in kdaj umetno proti hoditi.

Oglela in major sta se jej leta in leta zvesto in pazljivo udvarjala, pa sta jej komaj za hipce dušo genila, a zdaj po dveh kratkih dnevih gorj jej srce s plamenom. Vse misli so jej vedno pri srčnem Petru, ki jo je tolike nevarnosti otel, ki je potem hvalo za svoj čin tako zmerno prejemal in je bil za njo v takih skrbéh. Udaljeni od njega zdi se jej življenje pusto in suho in strahoma se poprašuje: ali in kdaj ga bo spet vidila?

„Nò“, reče jej mati, ko je na večer prišla v sobano na čaj, „ti si spet jokala?“

„Oh, nisem ne“, odgovori mlado dekle in si obriše oči.

„Kako! nisi? pa imaš debele in rdeče oči, poglej se le v zrcalu.“

„To nič ne dé, zato se vam ni treba nič bati.“

„Ko bi danes kdo prišel? ali bi mog'a taka pred njega priti!“

„To prejde.“

„To prejde in ti že spet jokaš. Kaj pa je, da si tako žalostna? Ali si zaljubljena?“

„Ah, ljuba mati, kaj to govorite?“ odgolči Pavlina in si briše solze, ki so jej vse po sili tekle čez lica.

„Jaz vem, kar vem. Ali to je neumnost, da si bog vedi kako grozne misli delaš, ki ti morejo obraz le ogrditi. To se moraš veselo in na smeh držati, govoriti in šaliti se in gledati, kako postaneš bolj dopadljiva.“

„Mislite li, da bi se mu mogla dopasti?“

„Vsakako. Ti si dosti brhka in prijetna. Le nekoliko bolj skrbno se oblači, Ančika naj ti lepo lasce oplete z višnjevim trakcem, kar se lepo podaja tvojemu obrazu. Obleci tako obleko, ki ti prav skazuje pleča in tenko rast.“

„Mislite, da bom s tem...“

„Daj se meni voditi“, poprime zvedena Elizabeta besedo. „Jaz vem, za katere nevidne niti se dajo voditi trmoglavni moški. Ko je tvoj oče začel za mano hoditi, bil je še vse bolj plašen nego kapitan; jaz nisem bila mlajša od tebe in ne tako brhka, pa sem mu vendar v enem mesci zbegala vso neodločnost.“

„Menite, da se meni tudi [po sreči izide?“ popraša Pavlina smehljaje.

„Brez dvombe. Potrpi le dva, tri dni, pa obljubim, da pride kapitan k nam. Povabila sem ga, naj pride v vas, in on mi je obljubil, da pride.“

Te besede potolažijo popolnoma Pavlino. Poljubi mater in zahvali se jej vesela. Potem gre na vrt, natrga si narcisov pa si splete venček iz njih, puče marjeticam cvetje in si čita iz tega najlepšo prerokovanja. Lehkega srca in veselega lica vrne se v sobo. Drugi dan pa je bila spet nepokojna in jokala je.

Štiri dni je že minulo, kar se je bil iz mesta vrnil.

Petega dne v jutro zapové Peter slugi Uljanu, naj blazino zloži in perila, britvo in tobaka zraven dene in napreže.

Kakor je bilo to opravljeno, sede Peter v koleselj in reče Timoteju voziti proti mestu.

„Tam, kjer je bil žolto kočijo srečal, popraša kočijaža, „kam drži ona pot tam na levi?“

„V več mest“, odgovori Timotej, „postavim v Kijev“.

„Ni me volja, peljati se v Kijev, tepec ti, jaz bi le rad vedel, katere sosede imam tukaj na tej strani.“

„Dokaj jih je“, odgovori privihani Timotej, ki je prav dobro ugenil, kaj mu gospodar želi, pa mu je hotel zato malo nagajati, da je bil premalo odkritosrčen. „Dve vasi odtod stanuje neki trgovec“.

„In kdo potem?“

„Stara žena s sinom, ki je bil pri sodbi pisar.“

„Potem nikdo drugi?“

„Tega ne povem. Kakih petnajst verst odtod je selo Vincelki, še dalje je Komorec in potem velika grajščina Gravski.“

„Čigava je ta grajščina?“

„Grofinje Belozerske. Ona ne stanuje tam. Imanje jej oskrbljuje dvorski.“

„V kratkem“, reče kapitan prisiljen, kakor je kočijaž hotel imeti, da odkrije svoj namen, „povej: ali ne stanuje tu blizo vdova, ki sva jo srečala v stari kočiji?“

„Elizabeta Kočkina? Dà, se ve.“

„Ali veš za hišo?“

„To se ve. Ko je bil sodnik živ, bil sem večkrat tamkaj z njenim očetom, pa sem marsikter sreberni rubelj prejel od dobre gospé.“

„In za-nj si kupil žganice?“

„Oh, kaj le mislite — jaz, ki žganice trpeti ne morem“, odgovori potuhnjeno Timotej, in nasmehne se skrivaj, „ona ima brhko hčer, ta darežljiva vdova — ali se ljekaj voziva?“

„Kaj praviš?“

„Ali naj jasneje govorim? Nò, vidite, če vam je mlado dekle všeč, vzemite jo. Nje oče je imel toliko bankovcev, da bi jih sam hudič ne preštel, in te bi vi vse dobili.“

„Njena hči je tedaj bogata?“

„Bogata? Prašajte kogar hočete, vsak vam poreče, da je sodnik umel za svoj dobiček skrbeti. Nabiral je in nabiral, izdajal pa skor nič. Bog sam vedi, koliko denarjev in denarja vrednega je zapustil.“

To Timotejevo oznanilo, ki se je s tem, kar je župan omenil, popolnoma vjemalo, nažene kapitana, da zvrši namero, ki mu je bila že v glavo prišla.

Dà, reče sam sebi, jaz bi imel Pavlino vzeti. Pa zakaj bi ne skusil dobiti je? Najhuje, kar se mi zgoditi more, je to, da moje snubljenje zavrže. V to nesrečo morem se z dobro vestjo podati. Bogata je in, kar je še več vredno, tako zala, da bi jo, ko bi ne bil moj grad tako zadolžen, ko bi mi ne bilo treba na vso moč varčnemu biti, da poplačam dolgove ali vsaj novih ne delam, vzel za ženo, ako bi tudi nič dote ne imela. „Vozi, Timotej! in postani pri vdovi. Ali je še daleč?“

„Tam-le za tem gozdom, ali treba je ovinek napraviti, ker je tod močvirno. Kesneje, o božiči, kedar je zemlja z debelim snegom pokrita, dajo se tukaj lepo volkovi loviti s prasički, da se ž njimi volkovi vabijo?“

„Dà, prasičke človek mora imeti. Če hočete, pa rečem Matiju, ovčarju, naj dva za nas prihrani, pa bote kaj doživeli.“

„Ali si že tukaj lovil?“

„Sem, večkrat; enkrat s stricem Teodorjem. Bila sva tukaj v gozdu vsak z dobro puško. Teodor, rečem jaz, všcipni prasička za rep. On ga všcipne in komaj nekolikrat zacvili, kar pridejo z desne in leve in od vseh strani volkovi in midva...“

„Premolkni malo! ali je hiša, ki stoji tam za brezjem, tista, kamor sem jaz namenjen?“

„Tista.“

„Stoj. Moram...“

Kapitan, ki je, kakor smo že omenili, zeló na to gledal, da mu je v redu toaleta, stopi s kočije, otepe prah s klobuka in škorenj, popravi zavratnik, zapne suknjo, pogladi brke in sede spet v kočijo.

Nekoliko trenutkov za t m postane pred dosti neznamenitim poslopjem, ki je bilo bolj podobno kmečki krčmi, kakor grajs cini in je imelo dvoje dveri. Sel je skozi tiste, ki so se mu najboljše videle, kora i skozi prednjo sobo in še eno sobo, pa nikogar ne najde. V tretji sobi, ki je imela gizdavo ime „dvorana“, ležale so zelo preigrane karte na podolgasti okrogli mizi. Miza je stala pred okorno zofo z dvema na križ  ivanima blazinama; na eni je bil naslikan spe  koder, na drugi pa  rnook Turek, ki je neizrečeno dolgo lulo v roci držal. Na steni te selske dvorane so visele tri podobčine. Prva je bila ranjki okrožni sodnik s šestimi svetinjami na širokem pantelci, druga je bila Elizabeta in tretja, kolikor je bilo videti, imela bi biti Pavlina, ali bila je od neumetne roke narejena. Ti okorni obrisi niso bili taki, da bi jih bil kapitan dolgo ogledoval, kajti tudi drugač, da se pravica pove, ni imel preveč vkusa za malarijo in druge lepe umetnosti. Sede za mizo in ne vedoč, kaj dela, odpre miznico. V miznici so ležali obrezki jabolčni, klob i i, zvednene cvetlice, nek obli , skrhane škarje in majhen zarujavel bakren prstan.

Med tem ko Peter to ogleduje, odpr  se dveri stranske sobe in gospa domača stopi v dvorano. „Ah!“ vsklikne, „prosim vas milijonkrat za odpu enje . . . imela sem opravke in nisem nič slutila, da je prišel tako ljub gost . . . moja družina je tako zanikrna . . . Kaj! nikogar ni bilo tu, da vas sprejme? nikogar ni bilo v prednji sobi?“

„Mi vojniki“, odgovori Peter, „nismo vajeni toliko ceremonij. Prosim, ne delajte si toliko truda.“

„Kako me veseli, da vas vidim! in kako bo Pavlina vesela! Večkrat mi je rekla: Kaj li kapitan dela? On celó ne pride. Pozabil nas je, naš dobrodelec —“

„Ah! vi me  alite.“

„Kako to? jaz da vas  alim? raji umrem!“

„D , navadno se pravi tako le stariim ljudem, jaz pa mislim, da  e nisem star.“

„Dobro! dobro!“ nasmeja se Elizabeta, „prav prestrašili ste me. Jaz sem si govorila: je li mogoče, da sem bila tako nesrečna in sem razžalila tistega, ki nam je tako mil! Ali pojdite“, pristavi in ga prime za roko in vede k zofi, „sedite pa mi odpustite, da vas nisem tako sprejela, kakor bi vas bila rada. Popravljam hišo in nekaj prizidujem, pa imam opravkov, da ne vem, kje se me glava drži. Mo  mi je umrl; imela sem sina, ki bi mi bil zdaj lahko velika podpora, ali tudi on je umrl in to daleč od mene. Sama sem s svojo hčerjo, ki je na vso srečo dobra, da take ni na svetu. Vsak dan hvalim B. ga, da mi jo je dal. Ali dosti tega. Kako je pa vam, ali imate manj skrbi nego jaz?“

„Moje življenje je  e samotnejše od vašega“, odgovori kapitan. „To veste, kako se težko s kmeti izbaja. Sinovi so nevedni in leni.“

„Komu to pravite? Še le pred nekoliko dnevi morala sem svoje obrati, in moji lastni služabniki, kako nemarni so, kako neznosni ljudje! Ali pravili so mi, da so vaši kmetje prav srečni.“

„Hvala Bogu, še dosti.“

„Vi ste bogati?“

„Ne, ali premožen sem.“

„Koliko kmetov imate?“

„Blizo sto in petdeset.“

„E! to je prav lepo število.“

„Ali po nesreči je zemlja —“

„Kaj zemlja ni dobra?“

„Slaba ni, ali zeló je zanemarjena.“

„Temu se mora pomagati. Zemlja zapuščena ni kaj prijetna stvar. To pač vidim; ali kaj čem? že nekaj let sem ni se moj oče več menil za posestvo. Oslonil se je na oskrbnika in vi veste, kako taki ljudje zaupanje svojega gospodarja v zlo obračajo.“

„Bržčas ga bote odpravili?“

„Bom ga. Odrekel sem se vojništva za to, da bom sam gospodaril. Skrbel bom na vso moč, da dedšino po očetu z nova povzdignem in z božjo pomočjo mislim, da to tudi dosežem.“

„Prositate tudi ljubega Boga, da vam podeli dobro in zvesto tovaršico, ki vas bo v vašem podvzetju podpirala in spodbadala.“

„Dà, to bi mi bilo že po volji.“

„Vi gotovo želite, da bo vaša žena brhka?“

„Dà.“

„In pametna?“

„Se vé.“

„Vi morda tudi želite, da bode bogata. Ali teža vam bo v naši okolici bogate dobiti, razun če vzamete mojo sosedo.“

„Ktero sosedo?“

„Grofinjo Natalijo Aleksandrovno Belozersko“, reče smejaje se Elizabeta.

„Ne poznam je.“

„To vam je gospa stara kakih štir in dvajset let. Neki da je prav brhka in je bila še čisto mlada omožena z neizmerno bogatim starcem. Zdaj je kake tri mesece udova. Stanuje v Petrogradu, tam ima več palač in podložnih ima deset tisoč kmetov. To bi bilo kaj za vas.“

„Vi se šalite. Take gospé niso za nas priproste, in verujte mi, tako visoko ne leta moja slavohlepnost. Vse, kar si želim, je, kakor ste malo poprej rekli, mlado ljubeznjivo in pametno dekle, ki pa ne sme nikakor ne bolehnati biti.“

„To imate zevsema prav“, reče Elizabeta, „z bolešno ženo mož ne more biti življenja vesel, taka živi sebi in možu na težavo. Ali, dragi kapitan, pri nas na deželi ni lahko dobiti popolno zdravega

dekleta. To bi morali dolgo iskati, predno bi se na eno namerili. Ali tega so samo roditelji krivi, ki otroke, ne da jih sami odredajo, kakor je njih dolžnost, dajo governantam, ki o družem ne mislijo nego da plačilo prejmo in kar se dá malo storé. Le redke so matere, katerim je sreča in zdravje svojih hčeri pri srcu, le malo jih je, ki se trudijo odvrniti vsako bolezen od njih in jim strežejo, če jim količkaj dobro ni. Prašam vas, ali je dokaj tacih mater, ki so tako previdne in delajo take natančne naredbe, ki so vendar tako potrebne in koristne? Zato pa tudi vidite, da so mlada dekleta večidel velega in bolehnega lica. Ali da skrijejo to bolehnost, rabijo vsakovrstne kinče in lišpe, in kakor so omožene, preobračajo življenje možem, bog vedi, v kako strašen pekél.“

„To je res.“

„Dá, to je res. Toda meni ne bo mogel nikoli nikdo oponesti, da sem zanemarila svoje matere dolžnosti. Jaz sem svojo hčer sama dojila in odredila. Pred mojimi očmi je dorasla, le trenutek je nisem zanemarila. Če se je po dolgi šetnji trudna domu vrnila in jo je glava bolela, ali pa jej je kaj družega bilo, bila sem precej pripravljena, da jej strežem in dam potrebnih zdravil, tako dolgo sem bila pri njej, dokler je bilo treba. Ali le tako je mogoče, da se razvijó telesne moči in dušne zmožnosti deteta, in to je stokrat boljše, nego dati jej čemerno governanto, ki je družega nič ne nauči, kakor po papagajevo blebetati: Comment vous parlez-vous? Parlez-vous français? — — Ali tu je moja ljuba Pavlinica. Veselim se, kedar je ugledam, kakor bi je ne bila celi teden videla.“

Mlado dekle pristopi smehljaje in zarudevši, podá Petru plaha roko in sede na zofó.

Peter se je zastoj trudil, ta hip privedi v spomin nekoliko tistih izbranih izrazov, ki jih je sicer po garnisonskih plesih tako primerno rabiti znal. Spomin se mu je izneveril, sram ga zgrabi, da se tako slabo vesti vé, pa se mični Pavlini dosti okorno nakloni, in potem sede molcé na stol.

Umetna mati prva spregovori. „Vidiš“, reče Pavlini, „da nas kapitan ni pozabil.“

Pavlina plašljivo Petra pogleda in zakašlja, da jej ni bilo treba odgovoriti.

„Saj sem ti rekla, da pride“, iznova Elizabeta poprime besedo.

„Da, ljuba mati.“

„Tvoja mati te nikoli ne ukani. Drugikrat ne boš več dvomila o mojih ohetih.“

„Bil bi že prej prišel“, zajecljá kapitan, „ali nisem vedel, če vas ni župan še pri sebi zadržal.“

„Ljubi sosed“, odgovorí vdova, povrnile sva se kj drugi dan po vašem odhodu domu in pričakovale vas od belega jutra do črne noči. Zdaj pa, ker se na deželi brez ovinkov živi, in ker niste več

tujec za nas, temuč drag prijatelj, moram vas prositi, da mi dovolite, naj se vrnem na svoj opravek. Moja hči si bo prizadevala, da vam dela po mogočosti kratek čas."

To izrekši izide iz sobe nasmehnivši se milostno kapitanu.

Po njenem odhodu sta bila Peter in Pavlina v enaki zadregi; nista vedela, kaj bi govorila in zmočena eden drugzega pogledujeta. Kapitan viha brke in Pavlina pokašljuje, kakor bi jo sušica napadala.

Na zadnje se le ohrabri mlado dekle in odžene to neugodno molčanje.

"Ne morete si misliti —" zašepeta in potem spet omolkne.

Kapitan je čakal konec stavka, toda mlado dekle bilo je tiho.

"Kaj ste hoteli reči?"

"Jaz? nič. Menim, da ste vi začeli pripovedovati, da —"

"Jaz ne. Vi ste bili."

"Nisem, vi se molite."

"Dobro", reče kapitan, "no, pa vam povem, da so bili ti zadnji dnevi kaj dolgi".

"Meni tudi", zajeclja Pavlina in zdihne.

"Ali res? zakaj pa?"

"Ne vem; ali dolgi so mi bili; pa me je tudi mati karala."

"Vaša gospa mati pa je vendar tako dobra."

"Ah, dobra kakor angelj."

"A zakaj vas je karala?"

"Ker sem se dolgočasovala in jokala. Ni bilo prav, to je res. Ali to selo zdelo se mi je tako žalostno za srečnimi urami, ki sem jih pri stricu prebila."

"To vam verjamem."

"Ah! vi ste tedaj mojih misli?"

"Se vé, dasiravno nisem jokal."

"Vi možaki ste pač srečni!"

"Zakaj smo neki srečniji od gospá?"

"Ker možaki nimajo tako čutnega srca kakor ženske."

"Kakšna misel! Možaki imajo prav čutno srce, čutneje, nego se navadno misli. Mogel bi vam povedati lep izgled o tem."

"Tega sem pa res željna slišati."

"V mojem regimentu je bil oficir, ki se je zaljubil v prav brhko ali prav navadno dekle, ki se ni sramoval plesati po krčmah. Zavolj nje bi se bil kmal ustrelil. Tako daleč more seči ljubezen pri moških."

"A vi", popraša Pavlina in pogleda s plašnim in milim očesom kapitana, "ali bi vi tudi mogli tako ljubiti, kakor vaš kamerad?"

"Dekle, ki po krčmah pleše?"

"Ne, ali katero drugo. Mislite si mlado dekle iz dobre hiše, postavim —"

"Postavim? —"

"Ne pride mi nobena na misel."

„Pomislite nekoliko.“

„Ne, tega ne morem povedati.“

„Prosim vas.“

„No dobro, postavim: mene“, zajecelja Pavlina in zarudevši oči v tla pobesi.

„Vas“, vsklikne kapitan ves navdušen, „Ah! ko bi bil pač tako srečen in bi našel na svetu ktero tako, kakor ste vi — ali to je nemogoče.“

„Vi se šalite.“

„Ne, govorim iz dna duše, kakor pravi mož, ali bolj, kakor vojnik, ki ni živel po salonih gospode in nakuženega sveta in se tam naučil govoriti prazne priliznine.“

„Moški so, kakor so mi pravili, vsi goljufni.“

„Lehko, da nekteri zaslužijo ta oponos, ali kar se mene tiče, rotim se vam —“

„Ne rotite se.“

„No, pa mi verjemite.“

„Dobro, verjamem vam. Ali ne čutite tudi vi, da je tukaj strašno sparno. Zunaj je hladneje. Ali ne bi šla malo na šetnjo?“

„Le pojdiva.“

„Da klobuk pokrijem.“

„In jaz, ali smem svojo lulo vzeti?“ popraša kapitan, ki se ni mogel otresti svojih garnisonskih navad.

„To je da“, odgovori Pavlina iz bližnje sobe, kjer si je pred zrcalom stojé koljer gladila in klobuk privezovala. Med tem je namigovala dekli, ki je bila po kmečki oblečena in je sem in tje hodila in jej razne toaletne stvari donášala. Ko je šla iz sobe, gleda dekla za njo skozi ključavnico, da vidi oficirja, ki je bilo o njem zadnje dni tol'ko govorice in ki so ga družina že za ženina svoje mlade gospe imeli.

Za pol ure vrneta se Peter in Pavlina, s šetnje užgana eden za drugega. Pavlina je smehljaje mahala cvetočo mladiko, ki jo je v lesu ulomila in kapitan jo je gledal z očitnim veseljem.

Ko sta tako eden drugemu gledala, potrjale so se Elizabeti bolj in bolj resnične besede, ki jih je že nekolikrat izrekla, da mora mlado dekle le resnično dopasti hoteti, po bo dopadlo. Vse se jej po sreči godi, in že je začela svoje materske račune delati. — Kapitan jo zasnuhi ta večer, reče sebi, in Pavlina mora jutri najlepšo opravo obleči in kako zavidanje bo to obudilo, da se je tako kmal zaročila!

Ali Petra ni bila čisto nič volja vse tako hitro ravnati. Čeravno je bil naiven, opazil je le marsikaj v desetih letih vojaškega življenja po raznih kvartirih. Videl je mlade deklice, ki so bile pred zaroko in poroko pravi angeljčki in ki jih je vse občudovalo zavolj skromnosti, krotkosti in dobrotljivosti, ki so pa omožene brez vsakega obzira pokazovale najgroznejše napake in nespodobe. Ko je bila lokava

Elizabeta s tako zgovornostjo govorila o svoji materski ljubezni in hčer tako visoko povzdigala, ni genila kapitana, kakor je želela, še le oplašila ga je.

Rada bi se Pavline znebila, reče sam sebi, dala jej bo svoj blagoslov in družega nič, kaj bom pa jaz začel s tim, ki imam malo premoženje? Kozji dnevi ne trajajo večno in, če postavimo, da trajajo tri ali štiri leta, to bi bili ti dnevi spomina vredni kozji dnevi. Potem bi moral spet iti med vojake, kajti z malimi dohodki, ki jih dolgovi še na pol zmanjšujejo, ne bi mogel stroškov plačevati, ki jih žena možu donese, ne bi jej mogel kupovati oprav, šalov, klobukov in družih igrač. Otrók še celó ne omenjam ne, ti nam donašajo še druge skrbi in dostikrat pogubo. O nák, ne dam se vjeti, kakor neumen vrabec na limanco, ki mi jo ta dobra mati tako brezskrbno nastavlja. Vračal se bom večkrat semkaj, hodil s Pavlino v les na šetnjo, pri čaji ž njo se menil in šalil, kar mi vse prav dobro dé, ali vzeti jo, dokler od nje matere ali ujca na tenko ne zvem, koliko bo dote imela, e tako neumen ni Peter Adjevič.

Z mirnostjo, ki mu jo je ta trda odloka dajala, pil je vesel svoj čaj z rumom, legel potem v mehko posteljo, ki so jo bili za-nj pripravili in zaspal brez najmanje skrbi. Drugi dan in še en dan je ostal pri njih, kosil in obedoval je z dobrim tekom, pogovarjal se je prijazno z Elizabeto, šel je popoldne in na večer s Pavlino na šetnjo, trgjal je ž njo cvetje in bral gobe. Po tem pa je naznanil, da ga opravlki nemudoma domu kličejo, da mora tedaj oditi, ali da se vsakako kmalo vrne.

Kaj ste bili udova in Pavlina sami, popraševala je Pavlino za vse, kaj kapitan namenja in kaj jej je dal vedeti pri pogovorih in na samotnih šetnjah. Pavlina ni imela nič povedati, kajti kapitan zvest svoji odloki, ni ne ene odločene črhnil, na ene zaljubljene rekel. samo dvakrat jej je roko poljubil in to pričo matere. Po tem izpraševanju, ki ni imelo željnih nasledkov, Elizabeta nekaj časa ni vedela, pri čem je, ali potem si je mislila, če tudi ne gre vse tako hitro, kakor bi rada, Peter le ne more dolgo čakati, pa bo snubil, in da že ni, tega je kriva le njegova nezvedenost in plašljivost. Ljubezen se mu bo povečala in neodločnost prekucnila. Treba mi je le počakati. Ne bo dolgo, pa se vrne, pa bo prosil za Pavlino in dala mu jo bom, objela ga srčno in zarotila, naj ljubo dete prav osreči.

Na to si je postavila dobra mati zlati gradč posvetne blaženosti v zrak. Sklenila je, da ne dá iz rok premoženja, ki ga je ranjki sodnik zapustil. S temi denarji živela je prav lahko po letu na deželi, po zimi pa v mestu in dajala večerne veselice in pojedine, igrala boston, kupovala si obleko iz atlasa in za znamenje, da je vdova, nosila tobakero, kakoršno je videla pri neki visoki gospej, tobačnico iz vrezanega srebra s podobo Petra velikega.

Ali zadnji tedni leta in jeseni so se stekli in ni se nič po željah razvilo, pa le ni obupala, da se zgodi in sklene potrpeti. Sicer pa ni teden minul, da bi se ne bil kapitan k njej pripeljal; ostajal je tam po dva in tri dni in videti je bilo, da je nekako nerad odhajal. Kedar je šla v vas k svojemu bratu, k županu, prišel je v mesto za njo, in si je dajal toliko s Pavlino opraviti, da je zaljubljeni Demetriju od ljubomorstva skor poginil.

Popraševali so kdaj pa kdaj radovedni sosede pri županu, kdaj bo svatba Pavlinina.

Potrpite! potrpite! odgovarjal jim je Tobija, to vse pride.

Precej so šli postrežni prijatelji od hiše do hiše z novico, da že balo delajo in da za nekoliko dni kapitan Pavlino pred oltar popelje. Med tem pa se je jelo mlademu dekletu, ki se je držalo že za Petrovo zaročnico, čudno dozdevati, da vedno čaka; jokala je dostikrat, težila mu, da tako malo časa pri njej ostaja, ali da jej je premalo nagnjen.

Ali Peter se ni dal geniti. Ker smo sklenili po resnici pripovedovati, moramo reči, da je Peter, kakor je bil na videz boječ in čeravno ga je navadno bistroidna Elizabeta za tako nezvedenega imela, tačas kar je bil vojniki, imel znanje več ko z eno deklico. Vtrjen je bil za ženske zdihe in orožen proti ženskimi solzam, pa se je trdno držal sklepa, da prisili z molčanjem ali župana ali udovo na tanko povedati, koliko bo dote. (Dalje prihodnjič.)

Besednik.

Iz Celovca. Preteklo je četrto leto družbine delavnosti po sedanji osnovi: ravno kar se razpošiljajo čast. družnikom letošnje družbine bukve, namreč: 1. Deteljica ali življenje treh bratov francoskih soldatov, izvirna pripovedka iz francosko-ruske vojske, kateri se je razpisano darilo po 100 gld. prisodilo, od g. fajmoštra J. Ciglarja v Višnjigori (kot 7. vez. Več.). 2. Zgodbe sv. cerkve od nevtrudljivega in slovečega slovenskega pisatelja, g. A. Lesarja, kateheta na ljubljanski realki. 3. Slovenskih večernic 8. zvezek, ki obsega tri zgodovinsko-životopisne sestavke: Cerkvica sv. Mohora na Pečinah od J. Kafola, kateri je bilo prisojeno darilo po

30 gld.; — Življenje slov. blagovestnikov sv. Cirila in Metoda — in življenje rajnega knezoškofa lavantinskega, dušnega preroditelja Slovencev, Antona M. Slomška in 4. Koledarček družbe sv. Mohora za leto 1864, ki obsega razun navadne pratike in 9 lepnoznanško-podučnih sestavkov imenik čast. družnikov in račun družbinih dohodkov in stroškov za tekoče leto. — Kakor nam kaže imenik, bilo je družnikov dosmrtnih 140, letnih pa 1522; družbina matica se je narasla v prvih štirih letih na 3250 gld. v obligacijah. Kakor je za letošnje, razpisuje družba tudi za prihodnje leto sopet tri darila, eno po 100 gld. za najboljšo izvirno povest, in dve po 30 gld. za najboljši zgodovinski in natoroznanski sestavek. — Po bukvarnicah se prodajo gori imenovane bukve: „Deteljica“ po 36 kr., „Zgodbe“ po 40 kr., „Večernic“ 8. vezek po 20 kr. in „Koledarček“ po 36 kr.; kdor pa denar naravnost družbi v Celovec pošlje, more dobiti vsako knjigo — poštino mora, se ve da, sam plačati — za četrti del boljši kup (to je za 27, 30, 15 in 27 kr.).

Letopis ljublj. realke in novomeške gimnazije. Kakor lani, ustregla sta nam letopisa gori imenovanih učilišč tudi letos med vsemi najbolje: Letopis ljubljanske realke nam je prinesel „slovensko slovnico v spregledih“, ki jo je sestavil naš visoko čislani pisatelj, g. A. Lesar, svojim učencem v spomin in vsem, ki se uče slovenščine, v pospeh in polajšanje pri učenju. Zares prav izvrstno delce, ki obsega razun skladnje ves slovniški nauk na štirih polah v prav spregledno sestavljenih kazalnih (tabelah). Gotovo bo vsakemu, ki se uči našega jezika iz obširniše slovnice, slovniške oblike lepo oživljala, da se ubranijo pozabi. Po bukvarnicah se prôda po 50 kr.; bodi vsacemu Slovencu priporočena. — Letopis novomeške gimnazije pa obsega razun učene zgodovinske obravnave od prof. Klemenčiča tudi jezikoslovni spis v slovenskem jeziku „Časoslovje latinskega jezika“ od marljivega slovenskega jezikoslovca g. prof. P. Ladislava Hrovata, v katerem se raba latinskega glagola prav učeno primerja rabi slovenskega v prostem stavku. Prav čvrst národen duh nam veje tudi letos iz letopisa novomeške gimnazije; slava in č. gg. očetom! Bog nam daj taci učiteljev tudi po ostalih domačih učilnicah.

Umni gospodar. Mesečen časnik za kmetijstvo, gospodarstvo in obrtnijstvo. Izdaja ga c. k. kmetijska družba goriška. — Naša reč se po Gorici in po sosednjih krajih prav na tihem, pa vendar vkljub vsem oviram tako lepo oživlja, da je veselje tje pogledati za vsacega rodoljuba. Nova priča je nam novi mesečnik, ki obeta prav žlahtnega sadú ne samo za goriške gospodarje, marveč za vse slovenstvo. Slava in čast sl. družbi, ki je za ljubljansko prva spoznala, da je treba slovenskega kmeta brihtati in mikati v slovenski besedi! Prvi list, ki je prišel na svitlo pod umnim vredništvom g. prof. Marušiča, priporoča

se ne samo po obsegu, ampak sosebno tudi po lepi, lahko umevni, za kmeta nalašč ubrani besedi! Tako je prav: skrbno se ogibljimo v ljudskih spisih vsake manj znane besede — saj imamo za-nje skoraj povsod bolj znanih in sploh navadnih na izbero, da se kmetu naša pisava prikupi, kar se pri našem učnem narodu gotovo zgodi, če bo vse umel, kar mu pišemo.

Novе knjige. V Mariboru je prišla na svitlo za nas prevažna knjiga: „Anton Martin Slomšek, Fürstbischof von Lavant, dargestellt in seinem Leben und Wirken von Franz Kosar“, ki nam véрно opisuje djanje in življenje nepozabljivega knezoškofa; naj se podá kmalo tudi slovenskemu ljudstvu v slovenski obliki! Čelo jej kinča podoba ranjcega knezoškofa; prodajo se pa po 1 gid. 60 kr.—G. Razlagova „Pesmarica“ je že prišla na svitlo in obsega okoli 300 slovenskih in drugih slovanskih pesem. Upamo, da nam priroma s časom tudi v Celovec. Cena jej je samo 50 kr. — G. Miklošičevega „staroslovenskega slovnika“ je prišel na svitlo 3. snopič. — V Zadru je prišel na svitlo: „Bukvar staroslovenskega jezika glagolskimi pismeni za čitanje cerkvenih knjig“ od J. Berčiča. Vročé ga priporočamo vsem rodoljubom, ki se želé seznaniti s staro in novejo bukvicó ali glagolico.

Na znanje.

Te dni se razpošlje poslednji (III.) oddelek moje „slovenske slovnice“, ki obsega naše jezikoslovno blago po tirjavah sedanjega jezikoznanstva razloženo in za šolske potrebe z mnogimi jedernatini izgledi razjasnjeno. Cela slovnica šteje 17 drobno tiskanih pol in razlaga posebno slovensko skladnjo veliko obširniše, kakor vse dosedanje slovnice. Če nisem povsod prave uganil, prizanese naj se mi v duhu ljubezni; delo je bilo težavno, v poslednjem oddelku skoraj še celina. Iz srca hvaležen bom za vsak, tudi za najmanjši popravek, da se porabi pri prihodnjem natisu; marsikaj sem že sam zapazil, kar bi lahko bilo boljše, vendar: več očí več vidi, vsi ljudje vse vedó. — Ob enem se zahvaljujem čast. naročnikom za toliko potrpljenje. Z Bogom!

V Rožju 30. velicega serpana.

Ant. Janežič.

Priložena je 5. polpola starosl. slovnice.